

καὶ τῷ προσήνεγκεν εὐθύς ἐν ἀρχῇ χιλίας λίρας. Ἄλλ' ὁ Ἰνδὸς οὐδὲ νὰ πωλήσῃ συγκατένευεν, ὁσφραϊνόμενος ἕως, ὁ πονηρός, ἐτι μείζον τὸ κέρδος.

Ὁ κ. Φραγκίσκος Κρόμαρτν ἔλαβεν ἰδιαιτέρως τὸν κ. Φόγ, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ σκεφθῇ, πρὶν ἢ προβῆ περαιτέρω. Ὁ Φιλίας Φόγ ἀπήντησεν εἰς τὸν συνοδοιπόρον του, ὅτι δὲν ἐσυνείθιζε νὰ πράττῃ χωρὶς νὰ σκέπτεται, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ στοιχήματος εἴκοσι χιλιάδων λιρῶν, ὅτι ὁ ἔλεφας αὐτὸς τῷ ἦτο ἀναγκαῖος, καὶ ὅτι θὰ τὸν ἀπέκτα, πληρόνων, ἂν ἦτο ἀνάγκη, καὶ τὸ εἰκοσαπλάσιον τῆς ἀξίας του.

Ὁ κ. Φόγ ἐπανῆλθε πρὸς τὸν Ἰνδόν, οὐτινος οἱ μικροὶ ὀφθαλμοί, σπινθηρίζοντες ὑπὸ τῆς πλεονεξίας, κατήλεγchon ὅτι κύριον δι' αὐτὸν ζήτημα ἦτο ἡ τιμὴ καὶ οὐχὶ ὁ ἔλεφας. Ὁ Φιλίας προσήνεγκεν ἀλληλοδιαδόχως χιλίας διακοσίας λίρας, χιλίας πεντακοσίας, χιλίας ὀκτακοσίας, καὶ τέλος δύο χιλιάδας. Ὁ Πονηρίδης, καταπόρφυρος συνήθως, ἦν ὠχρὸς ἐκ τῆς συγκινήσεως.

Εἰς τὰς δισχιλίας λίρας ὁ Ἰνδὸς ἐνέδωκε.

— Μὰ τὰ σανδάλιά μου! ἀνέκραξεν ὁ Πονηρίδης, πολὺ ἀκριβῶς κατήντησε τὸ κρέας τοῦ ἐλεφάντος.

Τῆς συμφωνίας γενομένης, ἀνάγκη παρέστη ὀδηγοῦ, κ' εὐκόλως εὐρέθη τοιοῦτος. Νέος τις Παρσίδης, νοήμονα ἔχων τὴν μορφήν, προσηγήθη, ὁ δὲ Φιλίας ἐδέχθη αὐτόν, ὑποσχεθεὶς καὶ γενναίαν ἀμοιβήν, ὅπερ ἤϋξησε φυσικῶς τὴν νοημοσύνην του.

Ὁ ἔλεφας παρεσκευάσθη πάραυτα, διότι ὁ Παρσίδης ἐγνώριζε κάλλιστα τὸ ἔργον τοῦ ἐλεφαντοκόμου. ῥίψας μικρὸν τι κάλυμμα ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ζώου, διέθηκεν ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν πλευρῶν του δύο καλάθους, ὁμοίους πρὸς τοὺς ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς ὀδοιπόροις τῶν Πυρηναίων, ἐν οἷς ἠδύνατό τις ἀνέτως νὰ τοποθετηθῇ.

Ὁ Φιλίας Φόγ ἐπλήρωσε τὸν Ἰνδόν διὰ τραπεζικῶν γραμματίων, ἐξᾠχθέντων ἐκ τοῦ περιφήμου σάκκου. Ἦθελε δὲ τις εἶπει, ὅτι ὁ Πονηρίδης δὲν ἐξῆγε γραμμάτια ἀλλὰ τὰ ἰδιά του ἐντόσθια τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Φόγ προέτεινεν εἰς τὸν κ. Κρόμαρτν νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Ἀλλαχαβάδ, καὶ ὁ ὑποσράττης ἐδέχθη. Εἰς ἐτι ὀδοιπόρος οὐδὲν ἐσήμαιε διὰ τὰ νῶτα τοῦ γιγαντιαίου ζώου.

Τροφὰι ἠγοράσθησαν ἐν Χόλβυ, καὶ ὁ μὲν Φραγκίσκος Κρόμαρτν ἐπέβη τοῦ ἐνὸς καλάθου, ὁ δὲ Φόγ τοῦ ἑτέρου, ἐνῶ ὁ Πονηρίδης ἔππευσε περιβάδην μεταξὺ τοῦ κυρίου του καὶ τοῦ ὑποστρατήγου. Ὁ Παρσίδης ἀνεῤῥύχθη ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ ἐλεφάντος, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν κατέλειπεν οὗτος τὸ χωρίον, καὶ εἰσεχώρει διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ εἰς τὸ περαιτέρω πυκνὸν δάσος λατανεῶν.

[Ἔπειτα συνέχισα.]

Ὁ καθηγητὴς κ. Χαρίσης Πούλιος, μεταφράσας εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸ πρὸ μικροῦ ἐν Γερμανίᾳ δημοσιευθὲν σπουδαῖον παιδαγωγικὸν σύγγραμμα τοῦ Karl Oppel (τὸ βιβλίον τῶν γονέων) ἐκδίδει αὐτὸ προσεχῶς. Ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου, μορφήν ἔχοντος τὴν μάλιστα εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἰδιάζουσαν, τὴν ἐπιστολογραφικὴν, δημοσιεύομεν τὴν ἐπομένην ὥραϊαν ἐπιστολήν, προθύμως πρὸς τοῦτο χορηγηθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ. Σ τ. Δ.

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Εἰς ὑμᾶς, ὦ μητέρες, ἀφιερουταὶ ἡ παρούσα ἐπιστολή, καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀπευθύνεται ἡ τελευταία μου ἐπιστολή· δὲν ὑπάρχει καλλίτερον τέλος διὰ τὸ βιβλίον μου.

Αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς ἰθύνουσι τὰς τύχας τῶν λαῶν καὶ προσπαθοῦσιν, ἂν θέλωσι πράγματι νὰ ὦσιν ἀξιοὶ τῆς ὑψηλῆς θέσεώς των, ὅπως καταστήσωσι τὰ ἔθνη, ὧν προϊστάνται, σοφώτερα, καλλίτερα καὶ εὐτυχέστερα. Ἐν τοῖς ναοῖς ὅλων τῶν θρησκειῶν διδασκόμεθα τί εἶνε ὀρθόν, τί δίκαιον, τί ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ πράττῃ καὶ τί μὴ, ἵνα καὶ ἕκαστος καὶ ἡ κοινότης προάγῃται. Οἱ πεπαιδευμένοι τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν ἀνερευῶσιν, ἐξετάζουσι καὶ εὐρίσκουσι τὰ μέχρι τοῦδε ἄγνωστα, φέρουσιν εἰς φῶς καθ' ἑκάστην νέας γνώσεις καὶ οὕτως ἀδιακόπως πληθύνουσι τὸ σύνολον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐμπειρίας. Εἰς πολλὰς χιλιάδας σχολείων, μεγάλων καὶ μικρῶν, ἐξόχων καὶ ταπεινῶν, διδάσκονται ἑκατομμύρια παιδίων, καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτῶν προσπαθοῦσι νὰ καταστήσωσι αὐτὰ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους.

Πάντες οἱ εἰρημένοι συναρᾶζονται ἵνα δώσωσιν εἰς τὸ γένος μας τὴν μόρφωσιν, τὸν πολιτισμὸν του· ἀλλ' ἡ μήτηρ ὑπερτερεῖ πάντων τούτων κατὰ τὴν ἰσχὺν τῆς ἐπενεργείας· ἡ μήτηρ, ἥτις ὀδηγεῖ τὰ πρῶτα τοῦ παιδὸς βήματα· διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ὁποίας βλέπει, διὰ τῶν ὠτων τῆς ὁποίας ἀκούει, καὶ διὰ τῆς καρδίας τῆς ὁποίας αἰσθάνεται τὸ παιδίον. Ὁ, τι ἡ μήτηρ ἔθηκεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου της, δὲν δύναται αἰ κατόπιν γιγνόμεναι ἐπιδράσεις νὰ ἀπαλείψωσιν εὐκόλως· ὅτι, ἐκεῖνη παρημέλησεν, οὐδέποτε εἰς αὐτόν, ἀνδρωθέντα, γίνεται τοῦτο μέλημα τοῦ βίου. Ὁ χαρακτὴρ τῆς ἐποχῆς δὲν ὀρίζεται ἐκ τῶν αἰθουσῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλ' ἐκ τῶν δωματίων τῶν παιδῶν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ καὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἐπιδρῶσιν οἱ ἐπιστήμονες ἄνδρες, τὰ μεγάλα τοῦ ἔθνους πνεύματα, ἀμέσως ἐπὶ τῆς μορφώσεως τῆς νέας γενεᾶς, ἢ ἡ μήτηρ, παρὰ τοὺς πόδας τῆς ὁποίας στηρίζονται, πρὸς τὰ χεῖλη τῶν ὁποίων προσβλέπουσιν οἱ ὀφθαλμοί, ὧν ὁ λόγος εἶνε ὁ πρῶτος σπόρος, ῥιφθεὶς εἰς μήπω καλλιεργηθεῖσαν γῆν.

Τοῦτο ἐνόησαν οἱ σοφοὶ πάσης ἐποχῆς καὶ παντὸς ἔθνους καὶ διὰ τοῦτο ἀπέδωκαν ὑψίστην σημασίαν εἰς τὴν ἀνατροφὴν. Ὁ Πλούταρχος διηγείται ἡμῖν ὅτι ὁ Κάτων εἶν ὅλην ἀνατροφὴν καὶ διδασκαλίαν τοῦ υἱοῦ του μόνος ἀνέλαβε καὶ

μετ' ἀκουράστου ὑπομονῆς διεξήγαγε. Ἐδίδαξε τὸν παῖδα οὐ μόνον τὸ παλαίειν καὶ τὸ κολυμβᾶν, τὸ ἱππεύειν, τὸ μάχεσθαι καὶ τὸ ἀκοντίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραμματικὴν, τὰ νομικά κτλ., ἂν καὶ μεταξύ τῶν δούλων εἶχεν Ἑλληνὰ τινα λίαν πεπαιδευμένον· «Διότι,» ἔλεγε, «τόσον πολυτίμους γνώσεις πρέπει ὁ υἱός μου νὰ χρεωσθῆ εἰς ἐμὲ καὶ οὐχὶ εἰς ἀργυρόνητον δούλον.» Συνέγραφεν ὁ ἴδιος διηγήματα ἐπιτήδεια πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου καὶ ἔγραφεν αὐτὰ μὲ μεγάλα διακεκριμένα γράμματα, ἵνα ἀναγινώσκῃ αὐτὰ ὁ υἱὸς καὶ μορφωθῆ κατὰ τὰ εὐγενῆ παραδείγματα εὐγενῶν ἀνδρῶν καὶ ἀνυψωθῆ.

Ἴσως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἀκόμη τινές, οἵτινες δὲν θεωροῦσιν ἀνάξιον ἑαυτῶν νὰ ἐπιμελῶνται τοῦ κυνηγετικοῦ κυνός των καὶ τοῦ πρὸς ἱππασίαν ἵππου, ἀλλ' ὑπολαμβάνουσιν ἀνάξιον ἑαυτῶν τὸ νὰ ἀναθρέψωσι καὶ διδάξωσιν ἐν παιδίον· ἡ ἔννοια τῆς τιμῆς δὲν εἶνε εἰς πάντα ἀκόμη σαφής· ἀλλ' ὑμᾶς, ὦ μητέρες, μὴ ἀποπλανήσῃ τοιαύτη τις ἰδέα. Εἰσθε προωρισμένοι νὰ δώσητε εἰς τὴν ἐρχομένην γενεάν τὸν χαρακτῆρα, — δύναται τις νὰ νοήσῃ ὠραιότερον, ὑψηλότερον προορισμόν; Διὰ τοῦτο μετὰ χαρᾶς χωρεῖτε εἰς τὸ ἔργον καὶ ἀκουράστως ἐπιμένετε ἐν τῇ ἐργασίᾳ.

Πρὸ πάντων φροντίζετε περὶ τῆς σωματικῆς υγείας καὶ τῆς ἀκμαιότητος τῶν παίδων σας, καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἐπηρεασθῆτε ὑπὸ τῆς ματαιότητος, ἢ ὑπὸ τοῦ συρμοῦ, ἢ ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῆς συνηθείας. Ἐὰν ἡ θυγάτηρ σας ἀνατραφῆ οὕτως ὥστε ὡς γυνὴ νὰ ἦνε εὐθυμὸς καὶ ὑγιής, τότε ἀπὸ καρδίας θέλει εὐχαρισεῖ διὰ τοῦτο τὴν μητέρα τῆς· ἀλλ' ἐὰν ὡς παιδίον ἐνδύεται οὕτως ὥστε οἱ διαβαίνοντες ἰστάμενοι νὰ λέγωσιν: «Ἰδὲ τὸ ἀγγελάκι, τί ὠραῖαν μέσση ὅπου ἔχει,» τότε τοῦτο δὲν θέλει συμβάλλει εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς καὶ εἰς τὴν μητέρα μικρὰν εὐγνωμοσύνην θέλει ἀποδώσει.

Ἐθίζετε τὰ παιδιά σας εἰς πᾶν ὅ τι εἶνε ἠθικόν, ὠραῖον καὶ πρέπον, εἰς τὴν τάξιν, ἐπιμέλειαν, ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν, εἰς τὴν καθαριότητα καὶ τὴν πίστιν. Τὸ ναὶ ὑμῶν ἄς εἶνε ναί, καὶ τὸ ὄχι, ὄχι· ἄς μὴ ἦνε ἀναγκαῖα καμμία περαιτέρω ἐνίσχυσις, μηδὲ νὰ ἐπιτρέπητε τοιαύτην· τῆς ἀληθείας ἢ παραβάσις ἔστω δι' αὐτὴν ὡς ἠθικῶς τι ἀδύνατον. Διδάσκετε αὐτὰ τὸ κρατεῖν ἑαυτῶν, τὴν μετριότητα, τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ὑπακοήν! Τὸ σέβας πρὸς τοὺς νόμους ἄς ἐντυπώνηται αὐτοῖς ἐκ τῆς νεωτάτης ἡλικίας, ἵνα μὴ εἰς τινα περίστασιν ἀνακύψῃ ἐν αὐτοῖς ἡ σκέψις: «Δύναμαι χωρὶς νὰ μὲ ἴδωσι, χωρὶς νὰ μὲ τιμωρήσωσι νὰ παραβῶ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν νόμον;» Εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ ἀναβαίνωσι τὰ τεῖχη τοῦ σιδηροδρόμου· ἕκαστον παιδίον ἔχει ἐπιθυμίαν νὰ τὰ ἀναβῆ· τὸ κακῶς ἀνατεθραμμένον βλέπει περίξ αὐτοῦ, καὶ ἂν δὲν

ἦνε τις πλησίον, ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ὁδοῦ, ὅσον θέλῃ· τὸ καλῶς ἀνατεθραμμένον δὲν βλέπει περὶ ἑαυτοῦ, διότι τῷ εἶνε ἀδιάφορον, ἂν τὸ βλέπῃ τις ἢ ὄχι· ὅ,τι εἶνε ἀπηγορευμένον, δὲν ὑπάρχει δι' αὐτό. Οὐχὶ ὁ φόβος τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ τὸ σέβας πρὸς τοὺς νόμους κρατεῖ αὐτό.

Τὸ μέγιστον μέλημα ὑμῶν ἄς εἶνε νὰ διδάξητε τὰ παιδιά ὅπως κρίνωσι καὶ σκέπτονται ὀρθῶς, νὰ διαφωτισθῆτε τὰ βλέμματά των καὶ νὰ καταστήσητε αὐτὰ πνευματικῶς ἀνεξάρτητα καὶ αὐθύπαρτα, ὥστε νὰ ἐκτιμῶσι τὰ πάντα κατὰ τὴν ἀληθινὴν αὐτῶν ἀξίαν.

Ὁ Σκῶτος λόρδος Καλῶτος ἦτο ἤδη εἰς τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του λοχαγός, μέλος τοῦ μυστικοσυμβουλίου, ἱππότης τοῦ τάγματος τῆς περικνημίδος καὶ ἐκέκτητο ἐτήσιον εἰσόδημα τριακοσίων χιλιάδων λιρών στερ. λιρῶν· ἦτο λοιπὸν ἀνὴρ λίαν περιβλεπτός, εἶχε μεγάλην ἐπιρροὴν καὶ ἐτιμᾶτο πολὺ. Ἦτο ὅμως καὶ νοῦς καθαρῶς σκεπτόμενος καὶ εἶπε καθ' ἑαυτόν: «Ναί, εἶμαι ὑψηλὰ καὶ δυνατός· ἀλλὰ πῶς κατώρθωσα τοῦτο; Ταγματάρχης ὠνομάσθην ἐν τοῖς σπαργάνοις ὢν, ὥστε χωρὶς νὰ πράξω τι· ἡ ἀνδρία τοῦ εἰς ἐμὲ δοθέντος ἱππικοῦ συντάγματος ἐν τῷ κατὰ τῶν ἀνταρτῶν ἀγῶνι καὶ ἡ καλὴ ὁδηγία τοῦ ἀντικαταστάτου μου μοὶ ἔφερε τὸ παράσημον καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου· τὴν περιουσίαν μου ἐκληρονόμησα παρὰ τῶν προγόνων μου, οἵτινες συνήθροισαν αὐτὴν (δικαίως ἢ ἀδίκως)· ἀλλ' οὐδαμοῦ βλέπω τι ἐκ τῆς ἰδίας ἀξίας προελθόν. Ἔστω, ἄς ἴδωμεν, πόσου εἶμαι ἀξίος;» Ἦτο τὴν πρόφασιν ὅτι θέλει ἐπιθεωρήσει τὰ μεγάλα αὐτοῦ κτήματα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἔλαβεν ἀπεριόριστον ἄδειαν ἀπουσίας, παρέδωκε τὴν οἰκίαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εἰς ἀξιόχρεόν τινα ἄνδρα καὶ ἐταξείδευσε, χίλια τάλληρα ἔχων, οὐχὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀλλ' εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Ἐν Βιέννῃ ὠδηγήθη ἐνώπιον τοῦ στρατηγῶ Βράουν, περὶ οὗ ἤξευρεν ὅτι εἶνε καὶ αὐτὸς Σκῶτος.

«Ἐξοχώτατε, εἶμαι Σκῶτος καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τὰ πολεμικὰ παρ' Ἰμῖν καὶ ὑπὸ Ἰμᾶς, τὸν μέγαν στρατηγόν, νὰ πολεμήσω ὑπὲρ τῆς Αὐτοκρατείας Μαρίας Θηρεσίας.»—

«Καλὰ, παιδί μου, ἔχεις περιουσίαν;»—

«Δυστυχῶς ὄχι, ἐξοχώτατε, ἀλλὰ θέλω φέρεσθαι οὕτως, ὥστε νὰ καταστῶ ἀξίος νὰ ἀποκτήσω τοιαύτην.»—

«Εὖγε, μοὶ ἀρέσκεις, καλῶς σκέπτεσαι. Σὲ παραλαμβάνω ὡς ὑπαξιωματικόν εἰς τὸ τάγμα μου.»—

«Μυρίας εὐχαριστήσεις, ἐξοχώτατε· ἀλλ' ἐπεθύμουν πρῶτον νὰ μάθω νὰ ὑπηρετῶ, πρὶν ἢ ἐγὼ αὐτὸς ἀρχίσω νὰ προστάσω· ἀγαπῶ νὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ κατώτερα.»—

«Ζήτωσαν οί Σκῶτοί μου! Σὲ δέχομαι εἰς τὸ τάγμα μου! Αἱ πράξεις σου, ἅς συμφωνῶσι μὲ τοὺς λόγους σου, καὶ θὰ προοδεύσης πολὺ! Πῶς λέγεσαι ;»—

«Λίβιγκτων.»—

Καὶ ὁ Λίβιγκτων ἐκράτησε τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ ἐπραξέε περισσότερα τῶν ὑπεσχημένων. Ἡ διαγωγή του ἦτο ἀμειψτος· ἡ μετριοφροσύνη του καὶ ἡ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν προθυμία του καθίστων αὐτὸν παρὰ πᾶσιν ἀξιαγάπητον, ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν. Ἡ ἀνδρία του συνωδεύετο μετὰ σκέψεως καὶ προφυλάξεως· ἀνέβαινε ἀπὸ βαθμοῦ εἰς βαθμὸν, καὶ μετὰ τέσσαρα πλήρη κινδύνων καὶ πολυταράχων ἐκστρατειῶν ἔτη ἦτο ταγματάρχης. Ἀφοῦ κατῴρθωσεν νὰ προβιβασθῆ εἰς ταγματάρχην, ἦτο εὐχαριστημένος ἤδη ἐχερέωσται τὴν θέσιν του οὐχὶ πλέον εἰς τὴν τύχην, ἀλλὰ εἰς τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Ἐπεσκέφθη πάλιν τὸν στρατηγὸν Βράουν, παρεστάθη αὐτῷ ὡς λόρδος Καλθῶτος, καὶ ἐπέστρεψε μετὰ ταῦτα πάλιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Τὸν Ἐλλῆνα φιλόσοφον Ξενοφάνη προσεκάλεσε τις εἰς τὰ τυχερὰ παιγνίδια (τῷ ἔκτω αἰῶνι π. Χ.). «Δὲν παίζω κύβους,» ἀπεκρίθη ὁ Ξενοφάνης.—«Φοβεῖσαι μὴ χάσης,» τῷ ἀπήντησεν, «εἶσαι δειλός.»—«Βεβαίως εἶμαι δειλός,» ἀπεκρίθη ὁ φιλόσοφος, «ὡς ἄν τις πρόκειται περὶ πραγμάτων, διὰ τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἐντρέπωμαι.» Μὲ κύβους δύνανται καὶ τὰ παιδία νὰ παίζωσιν· ἀνὴρ ἔχων πνεῦμα καὶ καρδίαν εἰξεύρει νὰ μεταχειρίζηται καλλίτερον τὸν χρόνον.

Τὸν ἀξιόλογον φιλόσοφον Σενέκαν, τὸν διδάσκαλον τοῦ Νέρωνος, ἐμῆμφοντο καλοὶ τινες φίλοι του ὅτι ἀκροᾶται τῆς διδασκαλίας ἄλλων φιλοσόφων, καὶ ἔλεγον ὅτι ἔπρεπε νὰ αἰσχύνηται δι' αὐτό. «Εὐτυχής,» εἶπεν ὁ «Σενέκας, «ἐάν μόνον δι' αὐτοῦ καταισχύνω τὸ γῆράς μου! Μακρὰν ἀκόμη εὐρίσκομαι τοῦ νὰ μάθω τελείως νὰ εἶμαι σοφώτερος καὶ καλλίτερος.»—

Ἄλλ' ἐάν θέλητε τὰ παιδία σας νὰ καταστήσετε τέλεια καὶ ἐλεύθερα, ὀφείλετε ὑμεῖς αὐτοὶ νὰ ἦσθε ἐλεύθεροι καὶ ἀνεξάρτητοι τοῦ συνθήματος τῆς ἐποχῆς, τῶν ἀνοσιῶν τοῦ σурμοῦ. Ἡ ἀνατροφή τῶν παιδίων ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἀνατρέφοντος διαρκῆ τελειοποίησιν ἑαυτοῦ. Ἄλλὰ καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἀναγκαῖα αὕτη, διότι ἡ μήτηρ εἰς πᾶν πρᾶγμα εἶνε παράδειγμα διὰ τὰ παιδία, εἶνε πρότυπον· διότι πᾶς κόπος εἶνε μάταιος, ἂν αἱ πράξεις εἶνε ἐναντία τῶν λόγων, ὅπως ἔδειξα ἐν τῇ VII ἐπιστολῇ μου (σελ. 96). Συχνάκις λέγουσι: «Τὰ παιδία εἶνε ἀκριβεῖς παρατηρηταί.» Δὲν τὸ πιστεύω· τοῦναντίον εἶνε ἐπιπόλαια, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ εἶνε ἐλεύθερα προλήψεων, καὶ πάντοτε σχεδὸν ἀδυσώπητοι κριταί. Ἀλλοίμονον διὰ τοῦτο εἰς τὴν μητέρα, ἣτις αὕτη παραβαίνει τὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐπιβάλλει εἰς τὰ παιδία τῆς!

Ἄλλ' εὐτυχῆ θεωρῶ ἐκείνην, ἣτις κατέχει τῶν παιδίων τῆς τὴν ἀγάπην καὶ τὸ εὐδαιμονία πληρέστατα! Πᾶν ὅτι ταῦτα ἐπιτυγχάνουσι καὶ κατορθοῦσι, φέρουσιν εἰς τὴν μητέρα· πᾶσα τιμὴ, πᾶσα ἀνάδειξις ἔχει δι' αὐτὰ διπλὴν ἀξίαν, διότι ἡ μήτηρ θὰ χαρῆ· καὶ οὐδεμία εὐτυχία εἶνε γλυκεῖα, ὅταν ἦνε ἀδύνατον ἡ μήτηρ νὰ συμμετάσχη αὐτῆς.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε μικρὸν ἔργον ἡ τῶν παιδίων ἀνατροφή! Ἐπὶ πολλὰ ἔτη μετ' ἴσης ἀείποτε ἐπιμονῆς νὰ παρατηρῆ καὶ διευθύνῃ, νὰ παραινῆ καὶ ὑποσηρίζη, νὰ ὑπεθυμίζῃ καὶ βοηθῆ, νὰ εἶνε πάντοτε αὐστηρὰ, καὶ ὅμως πάντοτε ἀξιαγάπητος· νὰ μὴ ἀποκάμνη ποτὲ, καὶ ὅταν μηδὲν ἀποτέλεσμα φαίνεται· νὰ μὴ παραβλέπῃ τὸ ἐλάχιστον, νὰ φροντίζῃ δι' ὅλα,—δὲν ὑπάρχει δυσκολώτερον ἔργον, οὐδὲ μεγαλῆτερον ἄθλον. Χιλιάκις εὐκολώτερον εἶνε ἐν στιγμῇ ἐνθουσιασμοῦ νὰ πράξῃ τις μεγάλην πράξιν, νὰ προσφέρῃ μεγάλην θυσίαν, ἢ καθ' ἑκάστην ἐπὶ ἔτη νὰ ὑποφέρῃ ἀναριθμήτους μικροὺς κόπους καὶ βάρη. Εὐκολώτερον εἶνε νὰ ὀρμήσῃ τις κατὰ τῶν ἐχθρικῶν πυροβόλων, νὰ ὑπερπηδήσῃ τὰ χαρακώματα θαρραλέως, νὰ στήσῃ τὴν σημαίαν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἴσως νὰ ἀποθάνῃ διὰ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του, ἢ δεκαετηρίδας ὅλας νὰ ἐπιμελῆται καὶ περιποιῆται παιδία, νὰ ἀνατρέφῃ, θεραπεύῃ, νὰ ἀνυψοῖ καὶ ἐξευγενίζῃ. Τοῦτο εἶνε ἡ ἥρωικὴ πράξις ὑμῶν, ὦ μητέρες! Ἡσύχως καὶ ἀνευ ἀξιώσεων θέτετε λίθον ἐπὶ λίθου, ἄχρως οὐ ἡ οἰκοδομὴ τελειωθῆ. Ἡ ἐνέργειά σας ἐν τοῖς καθ' ἑκάστα μὲν φαινεταί· εἶνε ἀφανῆς καὶ μικρά, ἀλλ' ἐν τῇ ἐξασκήσει αὐτῆς ἐπὶ ἔτη κατορθοῖ τὸ ὕψιστον, τὸ μέγιστον, παράγει τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς.

Ἡ ἀγάπη, ἡ φροντίς καὶ ἡ ἐργασία τῶν μητέρων δὲν λαμπρύνεται διὰ μνημείων ἐκ λίθου ἢ μετάλλου, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν παιδίων ὑπάρχει δι' αὐτὰς μνημεῖον, καὶ πᾶν ὅ τι μέγα καὶ λαμπρὸν γενεὰ τις παράγει, βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς, καὶ ἂν πρέπη νὰ στεφανώωνται οἱ εὐεργέται τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὄρωιότερα δάφνη ἀφήκει εἰς τὰς μητέρας.

Ο ΦΟΙΝΙΞ

ὡς ἐθνικὸν σύμβολον τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ 1828, μοναδικὸν σύμβολον, ἐν ταῖς δημοσίαις σφραγίσιν, ἐπεκράτησε τὸ σύμβολον τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ Κυβερνήτης δὲ ἀντικατέστησεν αὐτὸ διὰ τοῦ συμβόλου τοῦ Φοίνικος, φέροντος κάτωθεν μὲν τὸ ἔτος 1821, ἦτοι τὴν ἐποχὴν, ὅτε ἡ Ἑλλάς ἀνέστη ἐκ τῆς ἑαυτῆς τέφρας, ὡς ὁ Φοίνιξ, ἀνωθεν δὲ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ἀπαραλλάκτως ὡς ἔχει τὸ διὰ τῆς Ἑστίας (ἀριθ. 166) δημοσιευθὲν ἀπεικόνισμα. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐπὶ Κυβερνήτου κοπὲν νόμισμα τὸ ἴδιον σύμβολο-